

Jaromír Synek & Gabriela Všetická

Dear

Dear all (I.)

Dopisy Bohuslava Martinů rodině v Poličce
do roku 1931

Bohuslav Martinů's letters to his family
in Polička until 1931

Dasi

Dear all (I.)

Jaromír Synek & Gabriela Všetická

Dear

Dear all (I.)

Dopisy Bohuslava Martinů rodině v Poličce
do roku 1931

Bohuslav Martinů's letters to his family
in Polička until 1931

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
PALACKÝ UNIVERSITY, OLMOUC

OLMOUC 2019

K tisku doporučili:
Reviewed and recommended by:
prof. MgA. Mgr. Vít Zouhar, Ph.D.
PhDr. Martin Flašar, Ph.D.

Vydáno za finanční podpory Grantové agentury České republiky
GAČR v rámci projektu Kritická edice korespondence Bohuslava
Martinů – první část, 18-09277S.

Published with the kind support of the Czech Science Foundation
GAČR as a part of the project The Bohuslav Martinů's Correspon-
dence. Critical Edition: First part, No. 18-09277S.

Neoprávněné užití tohoto díla je porušením autorských práv a může
zakládat občanskoprávní, správněprávní, popř. trestněprávní odpo-
vědnost.

Unauthorized use of the work is a breach of copyright and may be
subject to civil, administrative or criminal liability.

© Jaromír Synek a Gabriela Všetáčková, 2019
© Univerzita Palackého v Olomouci, 2019
Translation © Adam Prentis, Jiří Malaník, 2019

1. vydání
First Edition

DOI: 10.5507/pdf.19.24454382
ISBN 978-80-244-5438-2 (print)
ISBN 978-80-244-5439-9 (online : PDF)

ÚVODEM

INTRODUCTION

Bohuslav Martinů (1890–1959) patří mezi nejvýraznější představitele české a světové hudby 20. století. Ke zpracování a zpřístupnění pramenů vážících se k jeho životu a tvorbě dochází však pouze pozvolna. Zejména skladatelova dochovaná korespondence, která obsahuje více než 2 000 archivních dokumentů uložených ve veřejných i soukromých sbírkách v České republice a v zahraničí (Centrum Bohuslava Martinů v Poličce, Institut Bohuslava Martinů v Praze, České muzeum hudby v Praze, Moravské zemské muzeum v Brně, Paul Sacher Stiftung a archivy dalších institucí), je doposud publikována pouze fragmentárně.

Nejrozsáhlejší část z tohoto souboru představuje korespondence Bohuslava Martinů s rodinou depovaná v Centru Bohuslava Martinů v Poličce, která čítá celkem 638 položek. Všechny je možné vyhledat v Online databázi Institutu Bohuslava Martinů, kde se soustřeďují základní údaje k jednotlivým dopisům a kde je od roku 2017 uložen i diplomatický přepis všech dopisů rodině včetně rozsáhlého poznámkového aparátu. Nyní na internetovou databázi navazuje i tato nově vznikající edice knižní. Klade za cíl zpřístupnit odborné i laické veřejnosti rodinnou korespondenci skladatele v její celistvosti v knižní podobě, a to včetně faksimile všech dopisů, a přidat tak důležitý střípek do pomyslné mozaiky již publikované korespondence Bohuslava Martinů. Nová edice svým přístupem k primárním pra-

Bohuslav Martinů (1890–1959) is one of the most distinctive figures of Czech and international music of the twentieth century. However, the sources related to his life and work are only gradually being processed and published. Most notably, as yet only fragments have been published of the composer's extant correspondence, which amounts to more than 2,000 archival documents housed in both public and private collections in the Czech Republic and abroad (the Bohuslav Martinů Centre in Polička, the Bohuslav Martinů Institute in Prague, the Czech Museum of Music in Prague, the Moravian Museum in Brno, the Paul Sacher Stiftung, and the archives of other institutions).

The most extensive set of correspondence is the letters written by Bohuslav Martinů to his family, which is maintained at the Bohuslav Martinů Centre in Polička and comprises 638 items. These can all be accessed in the online Database of Sources of the Bohuslav Martinů Institute, which includes basic information for each letter and, from 2017, also the diplomatic transcription of all the letters to his family together with extensive annotations. The online database is now being followed up with this new series of printed books, which aims to provide both experts and the general public with access to the composer's family correspondence in its entirety in paper form, including the facsimile of all letters. This is a crucial addition to the mosaic of the previously published correspondence of Bohuslav Martinů. The new edition uses the same approach to the primary sources

menům a jejich zpracování přímo navazuje na již dříve vydané soubory korespondence skladatele se Zdeňkem Zouharem (Zdeněk Zouhar a Vít Zouhar, 2008) a s Miloslavem Burešem (Vít Zouhar a Gabriela Coufalová, 2017). Její snahou je zachytit osobitý literární styl Bohuslava Martinů v autentické podobě bez dodatečných korekcí a úprav.

Tento první svazek edice obsahuje 61 nejstarších dochovaných písemných dokumentů z korespondence Bohuslava Martinů odeslaných skladatelem členům své rodiny do Poličky. Jedná se převážně o dopisy a pohlednice z období od jeho studentských let na pražské konzervatoři až po konec roku 1931, kdy jednačtyřicetiletý, v té době již mezinárodně uznávaný hudební skladatel pobýval devátým rokem v centru tehdejšího evropského hudebního dění v Paříži. Do souboru je zařazen také dopis, který Martinů odeslal 30. 8. 1928 z Poličky svému bratru Františkovi Martinů pravděpodobně do Prahy (PBM Kr 15), a rovněž telegram z Vieux Moulin ze dne 2. 8. 1930 (PBM Kr 20) adresovaný do Poličky Bohuslavu Martinů, jehož obsah však byl určený Charlotte Quennehen, která v té době trávila se svým nastávajícím letní dovolenou v Poličce. Obě položky jsou zde ponechány společně s ostatní korespondencí rodině, neboť i tyto pomáhají dotvářet celkový obraz sledovaného tématu v daném období. Ze stejného důvodu byly v souboru dopisů ponechány i francouzsky psané přípisy skladatelovy manželky Charlotte směřované sice ke skladatelově sestře Marii Martinů, vždy však i s pozdravy a informacemi pro celou rodinu. Tematicky se většinou dotýkají rodinných záležitostí, co však obě ženy nejvíce spojovalo, byla móda a odívání.

Z let 1906–1910, tedy z období, kdy Bohuslav Martinů studoval na pražské konzervatoři, se do-

and the treatment as the previously published compilations of the composer's correspondence with Zdeněk Zouhar (Zdeněk Zouhar and Vít Zouhar, 2008) and with Miloslav Bureš (Vít Zouhar and Gabriela Coufalová, 2017). The editions endeavour to render Bohuslav Martinů's distinctive literary style in complete authenticity, free of corrections and modifications.

This first volume of the series contains 61 of the oldest extant written items of correspondence sent by Bohuslav Martinů to members of his family in Polička. Most of these items are letters and postcards ranging from his student days at the Prague Conservatoire to the end of 1931, when the forty-one-year-old composer was enjoying growing international recognition in the ninth year of his residence in Paris, the erstwhile hub of the European music scene. The volume includes a letter sent by Martinů on 30 August 1928 from Polička to his brother František Martinů, probably to Prague (PBM Kr 15), and a telegram from Vieux Moulin from 2 August 1930 (PBM Kr 20) addressed to Bohuslav Martinů in Polička but intended for Charlotte Quennehen, who was in Polička with her future husband for the summer holidays. Both items were retained in the family correspondence as they help give a more complete picture of the given period. For the same reason, the set also includes the French inscriptions by the composer's wife Charlotte, which are addressed to the composer's sister Marie Martinů but include salutations and information for the whole family. Although the messages are generally focused on family matters, the two women could best relate to each other through fashion and clothing.

Of the years 1906–1910, that is, the period of Bohuslav Martinů's studies at the Prague Conservatoire, only two undated postcards from Prague have been preserved. The subsequent two postcards were sent by Martinů from abroad, when he took part in a tour of

chovaly pouze dvě nedatované pohlednice odeslané z Prahy. Následující dvě pohlednice odesílal Martinů ze zahraničí, když se od 21. 5. do 15. 6. 1919 jako hostující houslista Orchestru Národního divadla v Praze účastnil turné po západní Evropě, v rámci něhož navštívil Anglii, Francii a Švýcarsko. Další dvojice pohlednic pochází z roku 1920 a zachycuje cestu Bohuslava a jeho sestry Marie do Vysokých Tater. Martinů zde sbíral slovenské lidové písně pro svou pozdější sbírku *Nové slovenské písně*, H 126. Z období let 1921 až 1923 se zachovaly také dvě pohlednice, v nichž Martinů, žijící v té době v Praze, informuje o svých aktivitách již stálého houslisty České filharmonie, a tři pohlednice ze společné dovolené se Stanislavem Novákem, kterou oba přátelé trávili v Itálii. V říjnu 1923 Martinů odchází do vysněné Paříže a v prosinci od něj rodina v Poličce dostává první přání k Novému roku zasláné z ciziny. Dochovaná korespondence z Paříže je až do podzimu 1930 stále velmi řídká. V dopise z května 1925 plánuje Martinů návštěvu Prahy, aby zde mohl být osobně přítomen provedení své skladby *Half-Time*, H 142, na mezinárodním hudebním festivalu pořádaném International Society for Contemporary Music, a derniéru baletu *Istar*, H 130, uváděného v Národním divadle. Z roku 1927 se dochoval prázdninový pozdrav z dovolené strávené společně se Stanislavem Novákem v Camaret. Datem 12. 2. 1928 je opatřen dopis, v němž Martinů sděluje dojmy z prvního provedení svého *Koncertu pro klavír a orchestr č. 1*, H 149, v Paříži, a 30. 8. 1928 píše z Poličky prosebný dopis svému bratru Františkovi, aby přijel domů navštívit jejich nemocnou matku. V červnu 1929 navštívila Marie Martinů svého bratra Bohuslava v Paříži, krátce po jeho návratu z Berlína, aby společně s budoucí

Western Europe – encompassing England, France, and Switzerland – as a guest violinist of the Orchestra of the National Theatre in Prague from 21 May to 15 June 1919. Another two postcards date from 1920 and depict Bohuslav Martinů’s trip to the High Tatras with his sister Marie. Martinů collected Slovak folk songs there for his later collection of *New Slovak Songs*, H 126. Two postcards have survived from the period of 1921–1923, in which Martinů, who was staying in Prague at the time, informs of his activities as a permanent violinist of the Czech Philharmonic, complemented by three more postcards from his joint holiday with Stanislav Novák, which the two friends spent in Italy. In October 1923 Martinů fulfilled his dream of moving to Paris, and in December his family in Polička received his first New Year’s greetings from abroad. Extant correspondence from Paris continues to be sparse until autumn 1930. In a letter from May 1925 Martinů plans to visit Prague to personally attend the performance of his *Half-Time*, H 142, at the international music festival organised by the International Society for Contemporary Music, and the last performance of his ballet *Istar*, H 130, staged by the National Theatre in Prague. The year 1927 is documented by a short greeting from another joint holiday with Stanislav Novák in Camaret. The letter dated 12 February 1928 informs of Martinů’s first impressions from hearing *Concerto for Piano and Orchestra No. 1*, H 149, in Paris, and on 30 August 1928 he writes a letter from Polička asking his brother František to come home to visit their ill mother. In June 1929 Marie Martinů visited her brother Bohuslav in Paris, shortly after his return from Berlin; the two then enjoyed a holiday by the sea in Biarritz together with the composer’s future wife Charlotte Quennehen and his loyal friend Stanislav Novák, followed by a visit to Polička, where Martinů introduced his bride-to-be to his mother. In an extant

manželkou Charlotte Quennehen a věrným přítelem Stanislavem Novákem strávili dovolenou u moře v Biarritzu a následně prázdniny v Poličce, kde Martinů mamince poprvé představil svou budoucí manželku. Z roku 1929 se dochoval ještě dopis Charlotte Quennehen Marii Martinů s pozváním k další návštěvě Paříže v příštím roce. K té však nedošlo.

Lze usuzovat, že od podzimu 1930 se již zachovala téměř veškerá korespondence Bohuslava Martinů zaslaná rodině do Poličky. Byl to snad vzrůstající vzhlas skladatele, který vedl jeho matku a sestru k rozhodnutí důsledně shromažďovat nejen dopisy, jež přicházely do Poličky v téměř pravidelných jedno- až dvoutýdenních intervalech, ale i další dokumentaci týkající se života a díla Bohuslava Martinů, jako byly programy koncertů, kritiky, články, fotografie, partitury ad. Jedná se pouze o korespondenci jednostrannou. Bohuslav Martinů dopisy z Poličky ani většinu další obdržené korespondence neshromažďoval.

Po svém návratu z Československa, kde si ještě před odjezdem do Paříže stačil 19. 9. 1930 poprvé poslechnout *La Bagarre*, H 155, v podání České filharmonie s dirigentem Václavem Talichem, informuje Bohuslav Martinů v sedmi dopisech svou rodinu v Poličce o všech významných událostech, které jej do konce roku 1930 potkaly. K často zmiňovaným patřil půlroční stipendijní pobyt Štěpánky Pražanové z Poličky v Paříži. Martinů jejímu otci slíbil, že nad ní bude držet ochrannou ruku, což dodržel, když ji navštěvoval a brávil s sebou na koncerty, na nichž zaznívaly jeho skladby. Na jednom z takových koncertů bylo poprvé uvedeno *Klavírní trio č. 1 (Cinq pièces brèves)*, H 193, skladba, která byla o rok později vydána tiskem v německém vydavatelství Schott Music GmbH & Co. Záměr vy-

letter from 1929, Charlotte Quennehen extends an invitation to Marie Martinů to visit Paris again the next year, though this plan never came to fruition.

It may be surmised that from autumn 1930, practically all of Bohuslav Martinů's correspondence to his family in Polička has been preserved. Perhaps it was the composer's growing fame that led his mother and sister to decide to diligently collect and safekeep both the letters that arrived in Polička in almost regular one- to two-week intervals, but also other documentation regarding the life and work of Bohuslav Martinů, such as concert programmes, critiques, articles, photographs, scores, etc. This was a unilateral decision. Bohuslav Martinů did not keep the letters he received from Polička, nor most of the other correspondence he received.

After returning from Czechoslovakia, where he had time before his departure to Paris to attend – for the first time – a performance of *La Bagarre*, H 155, on 19 September 1930 by the Czech Philharmonic conducted by Václav Talich, Bohuslav Martinů informs his family in Polička of all the major events of the rest of 1930 over the course of seven letters. He makes frequent mention of the six-month Paris scholarship stay of Štěpánka Pražanová from Polička. Martinů had promised her father to keep a watchful eye on her, which he did, visiting her and taking her to concerts of his works. One such concert included the premiere of *Piano Trio No. 1 (Five Short Pieces)*, H 193, which was published a year later by the German publishing house Schott Music GmbH & Co. Although Martinů had only just begun to mull over the idea of having his compositions published in Germany, he detailed his correspondence with “Schott” – which led to the conclusion of a contract in June 1931 – in almost all his letters to Polička in the period. *Concerto for Cello and Orchestra No. 1*, H 196 I,

dávat své skladby v Německu se v té době teprve rodil, o korespondenci se „Schottem“, která vedla až k uzavření smlouvy v červnu 1931, však Bohuslav Martinů rodinu v Poličce informoval téměř ve všech dopisech z té doby. *Koncert pro violoncello a orchestr č. 1*, H 196 I, a *Serenádu pro komorní orchestr*, H 199, zkomponované na podzim 1930, již Martinů tvořil s jasným odhodláním, že budou vydány v Německu, což se také uskutečnilo. Korektury skladeb byly dokončeny již o prázdninách a do konce roku 1931 byly všechny tři partitury publikovány. Dalším tématem, které se od října 1930 až do května roku 1932 objevuje v dopisech se železnou pravidelností, byla snaha o prodej poličského klavíru Bohuslava Martinů. Není mnoho dopisů z té doby, v nichž by se neobjevila byť jen nepatrná zmínka o této „kauze“. Za pronájem klavíru v Paříži musel Martinů platit, zatímco klavír v Poličce po většinu roku zahálel. Motivoval proto své příbuzné příslibem podílu z úspěšného prodeje, který mohou využít na koupi rozhlasového přijímače a na přilepšení chodu domácnosti. Ani finanční situace Bohuslava Martinů nebyla v době světové hospodářské krize optimální, proto se střídavým úspěchem využíval k získání finanční podpory všech možností, které se nabízely. Na podzim roku 1930 získal 5 000 Kč za státní cenu a 1 500 Kč od Spolku pro komorní hudbu. Dne 8. 12. 1930 oslavil skladatel své čtyřicáté narozeniny.

Rok 1931 začal pro Bohuslava Martinů příjemnou zprávou: 15. 1. 1931 bude dirigent Václav Talich řídit provedení *La Bagarre*, H 155, na koncertě Royal Philharmonic Society v Londýně. Skladba, kterou Talich zařadil i do repertoáru České filharmonie, pak tento orchestr provázela i na květnovém turné po jižní Evropě, zazněla na koncertech

and *Serenade for Chamber Orchestra*, H 199, composed in autumn 1930, were already written with the clear resolve of having them published in Germany, which they were. He completed the proofs of the works the following summer, and all three scores entered distribution by the end of 1931. Another topic, which makes a regular appearance in practically all letters from October 1930 to May 1932, was the efforts to sell Bohuslav Martinů's grand piano in Polička. It is exceedingly rare for a letter from this period to not touch on the issue at least glancingly. Martinů was forced to pay for the rent of a piano in Paris while his piano in Polička gathered dust the year round. He motivated his relatives to search for a buyer by promising them a cut of the proceeds, which they could use to buy a radio receiver and to cover household expenses. Bohuslav Martinů was not in an especially good financial situation either, what with the ongoing global economic crisis, and so he availed himself of every opportunity to secure additional funds – with varying degrees of success. In autumn 1930 he was awarded a state prize worth 5,000 crowns and another 1,500 crowns from the Czech Chamber Music Society. On 8 December 1930 the composer celebrated his fortieth birthday.

The year 1931 welcomed Bohuslav Martinů with good news: on 15 January 1931 the conductor Václav Talich would direct a performance of *La Bagarre*, H 155, at a concert of the Royal Philharmonic Society in London. Talich also included the work in the repertoire of the Czech Philharmonic for their May tour of Southern Europe, bringing about performances in Ljubljana, Padua, Milan, Verona, Terst, Zagreb, Belgrade, and Budapest. Martinů followed news from the culture scene both in his homeland and abroad very closely and reacted to various events in his letters. He made note of the highly medialised dispute between Vítězslav Novák and Ota-

v Lublani, Padově, Miláně, Veroně, Terstu, Záhřebu, Bělehradě a Budapešti. Martinů dění na kulturní scéně ve světě i ve své rodné vlasti sledoval velice pozorně a reagoval na ně ve svých dopisech. Zaznamenal tak medializovaný spor Vítězslava Nováka s Otakarem Ostrčilem, zejména však velice pozitivně hodnotil a podporoval rozhodnutí Václava Talicha opustit Prahu a strávit tři sezony jako dirigent Konzertföreningen ve Stockholmu. Bez povšimnutí nezůstala ani mezinárodní politická a hospodářská situace poznamenaná světovou hospodářskou krizí a jejími důsledky. Jako velice významné se již v této době jeví přátelství Bohuslava Martinů s Milošem Šafránkem. Jistě to nebylo jen díky slovům, jež pronesla Pavla Vachková-Osuská po prvním provedení *Koncertu pro klavír a orchestr č. 1*, H 149, v Paříži dne 11. 2. 1928. Martinů je rodině do Poličky o den později parafrázuje takto: „*Byl jsem o pauze v loži u M^o Osuské, také mi gratulovala a říkala potom tomu p. Šafránkovi, že se pro mě musí více dělat, než dosud.*“ (PBM Kr 14). Kromě přátelství, které oba muže spojovalo, se Martinů stal pro Šafránka významným životním tématem, což již v té době prokazoval četnými intervencemi na vlivných místech ve prospěch skladatele. Začátkem února 1931 se oba společně podíleli na přípravě koncertu Pražského kvarteta v Revue Musicale v Paříži, kde mimo jiné zazněl i *Smyčcový kvartet č. 3*, H 183. Výbornou interpretku svých klavírních děl našel Martinů také v mladé francouzské klavíristce Lucette Descaves. Její provedení *Koncertu pro klavír a orchestr č. 1*, H 149, vyvolalo zasloužený ohlas nejen v Praze a v Brně, kde Descaves v únoru roku 1931 vystupovala, ale také na březnovém koncertě řízeném dirigentem Waltherem Straramem v Théâtre des Champs-Élysées.

kar Ostrčil, and he was very positive of Václav Talich's decision to leave Prague and spend three seasons as a conductor of the *Konzertföreningen* in Stockholm. He also commented on the international political and economic situation, marked by the global economic crisis and its impact. The importance of Martinů's friendship with Miloš Šafránek can already be gleaned – and not just from the words spoken by Pavla Vachková-Osuská following the premiere of *Concerto for Piano and Orchestra No. 1*, H 149, in Paris on 11 February 1928. Martinů paraphrased her sentiments in a letter to Polička from the following day: “*During the interval I stopped by Mre Osuská's box, she also congratulated me and then told that Mr Šafránek that more must be done for me than in the past.*” (PBM Kr 14). Besides the friendship that joined the two men, Martinů became a prominent subject of Šafránek's lifelong focus, which already manifested itself in the frequent interventions in influential circles that the latter attempted in the composer's favour. In early February 1931 the two men co-organised a concert of the Prague Quartet at *Revue Musicale* in Paris, which included *String Quartet No. 3*, H 183. Martinů also discovered an excellent interpreter of his piano works in the young French pianist Lucette Descaves. Her rendition of *Concerto for Piano and Orchestra No. 1*, H 149, was received with well-deserved acclaim both in Prague and Brno, where Descaves performed in February 1931, and at a concert conducted by Walther Straram at *Théâtre des Champs-Élysées* in March.

On Saturday 21 March 1931 Bohuslav Martinů married Charlotte Quennehen. He had only mustered the courage to announce this intention to his family in Polička four days before. In the letter sent from Paris on 17 March 1931, Martinů gives an extensive expla-

V sobotu 21. 3. 1931 se Bohuslav Martinů oženil s Charlotte Quennehen. O pouhé čtyři dny dříve se konečně odhodlal svůj záměr oznámit do Poličky. V dopise odeslaném z Paříže 17. 3. 1931 Martinů obšírně zdůvodňuje své matce, která měla o nevěstě pro svého syna naprosto odlišnou představu, než kterou reprezentovala nemajetná pařížská švadlenka, že právě Charlotte je pro něj ta pravá. Obhajoba tohoto svazku pokračuje i v následujícím dopise společně s popisem svatebního obřadu a hostiny, kterou novomanželům připravili jejich pařížští přátelé Špačkovi a Šafránkovi. Ve čtvrtek 16. 4. 1931 měl Bohuslav Martinů v Paříži premiéru *Serenády pro komorní orchestr*, H 199. Skladby, kterou věnoval svému učiteli Albertu Rousselovi a která se již krátce po svém prvním provedení stala součástí repertoáru nejvýznamnějších orchestrů a dirigentů v Evropě i v USA. Brzy nato přichází další premiéra, tentokrát v Praze. Pěvecké sdružení pražských učitelek se sbormistrem Metodem Vymetalem provedlo první trojici písní *Konečná smrt*, *Zavírání lesa* a *Hlásání pasaček* z budoucího písňového cyklu *Česká říkadla*, H 209, který Martinů dokončil v červenci toho roku. Ještě v červnu však stačil podepsat již zmiňovanou smlouvu s vydavatelstvím Schott Music GmbH & Co., znovu navštívit Berlín a dokončit *Koncert pro smyčcové kvarteto a orchestr*, H 207, dedikovaný významnému belgickému souboru Pro Arte Quartet.

Prázdniny roku 1931 byly díky korekturám skladeb připravovaných k vydání více pracovní než odpočinkové, nicméně Bohuslav Martinů se svou manželkou Charlotte a se Stanislavem Novákem prožili toužebně očekávanou dovolenou v Cavalaire a navštívili Salzburger Festspiele. Poté Martinů již bez Charlotte strávil několik dnů u přátel Pečírkových

nation of his choice to his mother, whose idea of the kind of bride her son should have certainly did not match the poor seamstress from Paris, whom Martinů defended as the right wife for him. He continues his defence of the union in the following letter, which includes a description of the wedding ceremony and feast, which was organised for the newly-weds by their Paris friends the Špačeks and the Šafráněks. On Thursday 16 April 1931 Bohuslav Martinů attended the premiere of *Serenade for Chamber Orchestra*, H 199, in Paris. The composition, which he had dedicated to his teacher Albert Roussel, soon entered the repertoire of leading orchestras and conductors throughout Europe and the USA. Another premiere was soon to follow, this time in Prague. The Prague Women Teachers' Choral Society headed by the choirmaster Metod Vymetal performed the first three songs, *Final Death*, *Closing of the Forest*, and *Shepherdesses' Profession* from the future song cycle *Czech Nursery Rhymes*, H 209, which Martinů completed in July that year, following an eventful June, in which he signed the aforementioned contract with Schott Music GmbH & Co., visited Berlin again, and completed *Concerto for String Quartet and Orchestra*, H 207, dedicated to the prominent Belgian ensemble Pro Arte Quartet.

With the proofs of numerous works waiting to be completed, the summer of 1931 offered more work than play, but Bohuslav Martinů and his wife Charlotte still managed to enjoy a much-anticipated holiday with Stanislav Novák in Cavalaire and visit the Salzburger Festspiele. Leaving Charlotte to return to Paris, the composer then continued to Czechoslovakia, staying with the Pečírkas in Hluboká nad Vltavou for several days before finally arriving in Polička in late August. On 9 September 1931 he took his mother and sister Marie to a concert in the great hall of Hotel Grand in

v Hluboké nad Vltavou a koncem srpna konečně přijíždí do rodné Poličky. Odtud se 9. 9. 1931 společně s matkou a sestrou Marií vypravili na koncert konaný ve velkém sále hotelu Grand v Pardubicích. Česká filharmonie ještě s dirigentem Václavem Talichem zde uvedla *Serenádu pro komorní orchestr*, H 199.

Do Paříže se Bohuslav Martinů vracel přes Prahu, kde jej čekalo neúspěšné jednání se šéfem opery Národního divadla Otakarem Ostrčilem o provedení opery *Tři přání aneb Vrtkavosti života*, H 175, a hlavně razantní zubařský zákrok u doktora Janzy. Odhodlání „*shrábnout cenu*“ za kompozici pro všesokolský slet 1932 vedlo skladatele ke zvýšené aktivitě, když ještě v průběhu října v Paříži zkomponoval a do soutěže zaslal *Slavnostní ouverturu k Sokolskému sletu*, H 211. Premiéru měla na všesokolském sletu v Praze 3. 7. 1932. V listopadu 1931 se měl v Praze konat dlouhodobě připravovaný a častokrát v dopisech rodině do Poličky zmiňovaný festival z děl Bohuslava Martinů. Termín festivalu byl jeho organizátory Stanislavem Novákem a klavíristou Karlem Šolcem několikrát posouván, aby se nakonec uskutečnil 26. 1. 1932 v pražském Mozarteu jako hudební večer sestavený výhradně ze skladeb Martinů. V listopadu 1931 skladatel pilně pracuje na *Partitě pro smyčcový orchestr (Suita č. 1)*, H 212, a v hlavě mu již zní první jednání baletu *Špalíček*, H 214 I. Závěr roku 1931 přinesl ještě jednu významnou událost. V Berlíně zazněla premiéra *Koncertu pro violoncello a orchestr č. 1*, H 196 I, teprve nedávno vydané skladby. Ve stanovení přesného data konání koncertu se badatelé mírně rozcházejí, jisté však je, že sólového partu se s ochotou ujal věhlasný španělský violoncellista Gaspar Cassadó, což pro skladbu, jejího autora i vydavatele znamenalo velký příslib do budoucích let.

Pardubice, where the Czech Philharmonic performed *Serenade for Chamber Orchestra*, H 199, still under the baton of Václav Talich.

Bohuslav Martinů returned to Paris via Prague, where he unsuccessfully attempted to persuade the chief of opera of the National Theatre, Otakar Ostrčil, to produce his opera *Three Wishes or Inconsistencies of the Life*, H 175, and – more notably – where he underwent extensive dental surgery at the hands of Dr Janza. Resolving to “grab” a prize for a composition for the 1932 All-Sokol Rally, the composer set to work in Paris with increased vigour and completed and entered his *Festive Overture for Sokol Gathering*, H 211, into the competition in October. The piece was premiered at the All-Sokol Rally in Prague on 3 July 1932. In November 1931 Prague was to hold the long-prepared festival of Bohuslav Martinů’s oeuvre, which the composer often mentioned in his letters home. The date of the festival was repeatedly postponed by its organisers, Stanislav Novák and the pianist Karel Šolc, until it finally took place on 26 January 1932 in the Mozarteum in Prague in the form of a musical soirée solely consisting of the works of Martinů. In November 1931 the composer worked diligently on *Partita for String Orchestra (Suite No. 1)*, H 212, while already imagining the first act of the ballet *The Chap-Book*, H 214 I. The end of 1931 brought one more notable event. Berlin heard the premiere of *Concerto for Cello and Orchestra No. 1*, H 196 I, which had only recently been published. Researchers differ in the exact dating of the concert, but one thing is clear – the solo part was gladly taken up by the renowned Spanish cellist Gaspar Cassadó, which was a very promising sign for both Martinů and his publisher for the years to come.

Autoři děkují těm, bez jejichž přispění by tato publikace nevznikla. Především Vítu Zouharovi, Gabriele Coufalové a Radce Rozkocové za komentáře k textu, všeliké připomínky a korektury. Dále děkujeme všem milým Poličanům, zejména Václavu Ripplovi, Ireně Pletichové, Adolfu Kleinovi, Ivanu a Bohuslavu Šmídovi, Soně Kytlicové, Marii a Ivě Hájkovým, Karlu Tesaříkovi a Ellen Slavíkové, za vzpomínky a ochotu je s námi sdílet, stejně jako Jindřichu Slavíkovi a Ellen Erbesové za pomoc při přípravě a realizaci terénního výzkumu v Poličce. Také děkujeme Stanislavu Konečnému za pomoc při bádání v matrikách a archivních fondech, Pavle Juklové a Davidu Junkovi za umožnění přístupu k pramenům a udělení souhlasu s jejich publikováním, Monice Holé, Lucii Jirglové, Išovi Popelkovi, Jaroslavu Mihulemu, Aleši Březinovi a Martinu Flašarovi za upřesňující informace. Děkujeme také Adamu Prentisovi za anglický překlad všech částí knihy, Jiřímu Malaníkovi za přepis a překlad textů z francouzštiny a Davidu Cíglerovi za grafický návrh a vizuální zpracování celé edice.

Jaromír Synek a Gabriela Všetická
Olomouc, prosinec 2018

The authors of the present edition would like to thank everyone who helped make this book a reality. We are especially grateful to Vít Zouhar, Gabriela Coufalová, and Radka Rozkocová for all their remarks on the text, comments, and corrections. We also thank all our dear friends in Polička, especially Václav Rippl, Irena Pletichová, Adolf Klein, Ivan and Bohuslav Šmíd, Soňa Kytlicová, Marie and Iva Hájková, Karel Tesařík, and Ellen Slavíková, for their memories and their willingness to share them with us; the same goes for Jindřich Slavík and Ellen Erbesová for helping prepare and conduct the fieldwork in Polička. Our gratitude goes to Stanislav Konečný for help searching through registers and archives, to Pavla Juklová and David Junek for providing access to sources and allowing us to publish them, to Monika Holá, Lucie Jirglová, Iša Popelka, Jaroslav Mihule, Aleš Březina, and Martin Flašar for specific information. We also thank Adam Prentis for the English translation of all parts of this book, Jiří Malaník for transcribing and translating the French texts, and David Cígler for the graphic design and typography of the whole edition.

Jaromír Synek and Gabriela Všetická
Olomouc, December 2018

DOPISY

LETTERS

1 [Kr 1]

[Praha Smíchov, 14. 11.¹ 1909 nebo 1910²]

Milá sestro!³

Děkuju Ti za pohled. Ale na konzervatoř už nic nepřeposílejte!⁴ Těším se na svátky! Jak se ti líbí tenhle pohled.⁵ To je Kuroki⁶ a furt se de! Schovej si ho. Přijede Frantík⁷ před svátky?

¹ Lokace a část datace podle poštovního razítka.

² Rekonstruováno z kontextu dopisu. Podle zmínky o konzervatoři a absolventovi je možné předpoklad zúžit na poslední rok, který BM na konzervatoři strávil, případně dobu následující po jeho vyloučení, čemuž odpovídá datum 14. 11. 1909 nebo 14. 11. 1910.

³ MARIE MARTINŮ (1882–1959), sestra BM – viz Adresáti s. 463.

⁴ Na podzim roku 1906 nastoupil BM na pražskou konzervatoř, 4. 6. 1910 z ní byl „propuštěn pro nenapravitelnou nedbalost“ (Mihule 2017, s. 48).

⁵ Barevná reprodukce na přední straně pohlednice zobrazuje jezevčíka oblečeného do japonské vojenské uniformy. Uprostřed horní části bílého lemujičho rámečku je rukou BM dopsáno: *Furt se de!* Zvoláním *Hlavý vzhůru!* A „*furt se de*“ často zakončoval své rozhlasové projevy vysílané během druhé světové války z Londýna pro posluchače v protektorátu JAN MASARYK (1886–1948).

⁶ TAMEMOTO KUROKI (1844–1923), generál 1. japonské císařské armády v rusko-japonské válce v letech 1904–1905.

⁷ Zřejmě FRANTIŠEK MARTINŮ (1880–1958), bratr BM – viz Adresáti s. 463. Obvyklejší oslovení bratra však bylo Fanouš.

1 [Kr 1]

[Prague Smíchov, 14 November¹ 1909 or 1910²]

Dear sister!³

Thank you for the postcard. But do not send anything to the conservatoire⁴ any more! I am looking forward to the holidays! How do you like this postcard.⁵ It is Kuroki,⁶ and on we go! Keep it somewhere. Will František⁷

¹ Location and part of date determined according to the postage stamp.

² Reconstructed from context. The mentions of the conservatoire and BM as a graduate allow the estimate to be narrowed to the last year that BM spent at the conservatoire or to the period following his expulsion, which suggests the date of either 14 November 1909 or 14 November 1910.

³ MARIE MARTINŮ (1882–1959), BM's sister – see Addressees on p. 463.

⁴ In autumn 1906 BM began studying the violin at the Prague Conservatoire, on 4 June 1910 he was “*expelled for incorrigible negligence*” (Mihule 2017, p. 48).

⁵ The colour reproduction on the recto of the postcard depicts a dachshund dressed in a Japanese military uniform. The centre of the top part of the white border framing the picture contains BM's handwritten inscription: *On we go!* The catchphrase *Heads up! And “on we go”* was often used by JAN MASARYK (1886–1948) to conclude his radio speeches to listeners in the Protectorate of Bohemia and Moravia, which were broadcast from London during World War II.

⁶ TAMEMOTO KUROKI (1844–1923), a general of the First Japanese Imperial Army in the Russo-Japanese War in 1904–1905.

⁷ Presumably FRANTIŠEK MARTINŮ (1880–1958), BM's brother – see Addressees on p. 463. However, a more usual term of address for his brother was Fanouš.

Proč nepíše tatínek?⁸ Říkal něco p. učitel?⁹ Mám se dobře. Ale je to přece moc daleko. Prochodí se moc času. Co dělá Janon?¹⁰ Mám mu poslat pohled? Nazdar
(A nepište „absolvent.“)¹¹ Boža.

⁸ FERDINAND MARTINŮ (1853–1923), otec BM – viz Adresáři s. 463.

⁹ Zřejmě se jedná o ADOLFA VANÍČKA (1865–1922), nadšeného poličského hudebníka, který byl třídním učitelem BM v posledním roce měšťanské školy a u městské rady v Poličce vymohl pro BM roční příspěvek ve výši 100 korun na studia na konzervatoři (Mihule 2017, s. 37).

¹⁰ Podle Popelky (1996, s. 9) se snad jedná o přezdívku některého z poličských známých. Text je však velmi špatně čitelný.

¹¹ Absolventem pražské konzervatoře se totiž BM nestal.

come before the holidays? Why doesn't Dad⁸ write? Did the teacher⁹ say anything? I am doing fine. But it is a bit too far. I spend too much time walking. What is Janon doing?¹⁰ Should I send him a card? Bye (And don't write "graduate.")¹¹ Boža.

⁸ FERDINAND MARTINŮ (1853–1923), BM's father – see Addressees on p. 463.

⁹ Presumably ADOLF VANÍČEK (1865–1922), an enthusiastic Polička musician who was BM's class teacher in the last year of primary school and who secured an annual benefaction for BM to the sum of 100 crowns for his studies at the conservatoire from the town council in Polička (Mihule 2017, p. 37).

¹⁰ According to Popelka (1996, p. 9), this could perhaps be the nickname of some acquaintance in Polička. However, the text is badly legible.

¹¹ Because BM did not become a graduate of the Prague Conservatoire.

[Praha,¹² nedatováno]

Nazdar.¹³

Frantíkovi¹⁴ mate poslat psaní ke mně. Byl u Häus-
lera.¹⁵ Dojel jsem dobře Pište:

Bohouš

Psaní budu taky už psat

U Stárka jsem byl. Děkuje a neví prý jak se bude
revanžovat. Mán prý moc ~~Velectěná St.~~ práce a bude
Ti psat v pátek. Právě chtěl si koupit kalamář. Moc
se mu to líbilo.¹⁶

¹² Lokace podle poštovního razítka.

¹³ Adresováno Marii Martinů – viz Adresáti s. 463.

¹⁴ František Martinů – viz Adresáti s. 463.

¹⁵ ANTONÍN HÄUSLER (1869–1938), akademický malíř a res-
taurátor. Od dob svých studií na pražské Uměleckoprůmyslové
škole (1904–1907) až do 31. 1. 1908 u něj byl František Martinů
zaměstnán (Popelka 1996, s. 190).

¹⁶ Text na místě po stržených známkách, celý hodně poškozený,
špatně čitelný. Přeskrtnuté oslovení „~~Velectěná St.~~“ mělo být
původně pravděpodobně součástí adresy.

[Prague,¹² undated]

Hi.¹³

You are to send letters to Frantík¹⁴ to me. He was at Häusler's.¹⁵ I arrived okay. Write:

Bohous

I will write letters now as well

I visited Stárek. He sends thanks and says he doesn't know how to repay you. He says he has too much ~~Most honoured Miss~~ work and will write to you on Friday. He was just about to buy an inkwell. He liked it a lot.¹⁶

¹² Location determined according to the postage stamp.

¹³ Addressed to Marie Martinů – see Addressees p. 463.

¹⁴ František Martinů – see Addressees p. 463.

¹⁵ ANTONÍN HÄUSLER (1869–1938), an academy-trained painter and restorer. František Martinů was under his employ from the time of his studies at the Academy of Arts, Architecture & Design in Prague (1904–1907) until 31 January 1908 (Popelka 1996, p. 190).

¹⁶ Stamps were originally located and torn off in the location of the text, which is greatly damaged and badly legible. The crossed out salutation “~~Most honoured Miss~~” was probably supposed to be part of the address.

[Švýcarsko,¹⁷ nedatováno¹⁸]

Nazdar Mařko! To je krása až se točí hlava. Vzpomínám na Vás.¹⁹ Teď pojedeme přes šSvycary a zítra v Paříži²⁰

Pozdravy Bohouš
Stáňa²¹

¹⁷ Na pohlednici je černobílá fotografie zámku Werdenberg a jeho okolí, z čehož lze v souvislosti s textem BM usuzovat, že ji BM koupil a odeslal právě na tomto místě, případně ji už jen odeslal později cestou přes Švýcarsko směrem do Francie.

¹⁸ Z kontextu vyplývá, že pohlednice byla odeslána na začátku turné orchestru Národního divadla v Praze po západní Evropě (viz níže), tedy krátce po 21. 5. 1919 (Mihule 2017, s. 83), kdy orchestr opouští Prahu a vydává se do Francie právě přes Švýcarsko.

¹⁹ Pohlednice je adresována sestře BM Marii Martinů, z oslovení je však patrné, že směřuje k celé rodině.

²⁰ Od 21. 5. do 15. 6. 1919 se BM jako hostující houslista orchestru Národního divadla v Praze účastní turné po západní Evropě, v rámci něhož navštívil Anglii, Francii a Švýcarsko (Šafránek 1961, s. 80; Mihule 2017, s. 83).

²¹ STANISLAV NOVÁK (1890–1945), český houslista a přítel BM již z dob studií na pražské konzervatoři. Koncertní mistr České filharmonie, člen Novákova-Frankova kvarteta, Českého kvarteta a Českého tria. Od roku 1937 vyučoval na pražské konzervatoři. Na turné byl společně s BM.

[Switzerland,¹⁷ undated¹⁸]

Hi Mařka! Such beauty to make one dizzy. Thinking of you all.¹⁹ We are travelling through Switzerland and will be in Paris tomorrow²⁰

Regards Bohouš

Stáňa²¹

¹⁷ The postcard contains a black-and-white photograph of Werdenberg Castle and its surroundings, and it may be surmised in the context of BM's text that it was bought and posted by BM in that very location – or possibly posted at some later point in his travels through Switzerland to France.

¹⁸ Context suggests that the postcard was sent at the beginning of a tour of Western Europe by the orchestra of the National Theatre in Prague (see below), that is, shortly after 21 May 1919 (Mihule 2017, p. 83), when the orchestra departed from Prague and set out to France via Switzerland.

¹⁹ The postcard is addressed to BM's sister Marie Martinů, but the salutation shows that it is written to the whole family.

²⁰ From 21 May to 15 June 1919, BM was employed as a temporary violinist at the orchestra of the National Theatre in Prague and participated in the ensemble's tour of Western Europe, with stops in England, France, and Switzerland (Šafránek 1961, p. 80; Mihule 2017, p. 83).

²¹ STANISLAV NOVÁK (1890–1945), a Czech violinist and BM's friend from his studies at the Prague Conservatoire. A concertmaster of the Czech Philharmonic, a member of the Novák-Frank Quartet, the Bohemian Quartet, and the Czech Trio. He was tenured at the Prague Conservatoire from 1937. He participated in the tour with BM.

[Ženeva, 9. 6. 1919]²²

Zdravím. V sobotu jedeme do Prahy.²³ Přijedu asi na středu.²⁴

Vaš Bohouš

Stáňa²⁵

²² Lokace i datace podle poštovního razítka.

²³ BM se v květnu a červnu roku 1919 účastnil turné orchestru Národního divadla v Praze po západní Evropě – viz poznámku 20 v dopise č. 3. Podle sdělení v textu této pohlednice předpokládal pisatel návrat z turné již v sobotu 14. 6. 1919.

²⁴ Nejbližší středa následující po výše uvedeném datu ukončení turné připadla na 18. 6. 1919.

²⁵ Turné se účastnil i přítel BM houslista Stanislav Novák.

[Geneva, 9 June 1919]²²

Hello. We are going to Prague on Saturday.²³ I will probably arrive on Wednesday.²⁴

Your Bohouš

Stáňa²⁵

²² Location and date determined according to the postage stamp.

²³ In May and June 1919, BM took part in the tour of the orchestra of the National Theatre in Prague through Western Europe – see the footnote 20 in letter No. 3. According to the information in the text of this postcard, the writer expected to return from the tour as early as Saturday 14 June 1919.

²⁴ The closest Wednesday to the given date of the end of the tour was on 18 June 1919.

²⁵ BM's friend, the violinist Stanislav Novák, also participated in the tour.

[Bratislava, červen či červenec 1920]²⁶

Drazí!

Výpravu chytili jsme v Brně – je jich as 300 kusů,²⁷
myslím že jim brzy pláchnem. Je zde nádherně ale –
pečeme se – v pravém slova smyslu.²⁸

Líbáme Vás.

Lístky nám uschovejte které budeme posílat.²⁹

Mařka, Bohouš.

²⁶ Kolorovaná pohlednice Bratislavy. Datace podle Mihule 2017, s. 87.

²⁷ Mihule (2017, s. 87) vyvozuje, že sourozenci Marie a Bohuslav Martinů cestovali na Slovensko s větší společností.

²⁸ Cesta na Slovensko měla sloužit ke sběru slovenských lidových písní, které následně BM upravil pro zpěv s doprovodem klavíru. Vydány byly až v roce 1970 pod názvem *Nové slovenské písně*, H 126 (Mihule 2017, s. 88; Halbreich 2007, s. 472).

²⁹ Zřejmě z tohoto důvodu BM k textu na pohlednici, resp. k adrese připsuje pořadové číslo 1. Z této cesty se zachovala i pohlednice ze dne 21. 7. 1920 (CBM, PBM Kr 6).

[Bratislava, June or July 1920]²⁶

Dear all!

We caught up with the expedition in Brno – there are some 300 pieces of them,²⁷ I think we will give them the slip soon. It is wonderful here but – we are baking – in the true sense of the word.²⁸

Kisses.

Keep the cards we send you.²⁹

Mařka, Bohouř.

²⁶ Hand-coloured postcard of Bratislava. Date determined according to Mihule 2017, p. 87.

²⁷ Mihule (2017, p. 87) surmises that the siblings Marie and Bohuslav Martinů travelled to Slovakia with a larger group.

²⁸ The trip to Slovakia was supposed to allow BM to collect Slovak folk songs, which he then arranged for voice and piano accompaniment. They were only published in 1970, titled *New Slovak Songs*, H 126 (Mihule 2017, p. 88; Halbreich 2007, p. 472).

²⁹ This is probably the reason why BM inscribed the postcard with the number 1 next to the address. A second postcard from the trip, from 21 July 1920, was also preserved (CBM, PBM Kr 6).

[Vysoké Tatry] 21/7 1920

Srdečně zdravím. Dnes odjela Mařka³⁰ se společností. Je zde báječně krásně. Mnoho známých z Prahy. Na tom kopci jsem byl včera.³¹ Dnes jedem již z hor do vesnic. Už mám písničky.³²

Bohouš

³⁰ Marie Martinů, sestra BM, se kterou na Slovensko koncem června odjízďěl.

³¹ Pohlednice s černobílou fotografií na přední straně paradoxně zachycuje zimní Vysoké Tatry: „*Popradské pleso s Ostery: V pozadí Satan a Kôprovský*.“ (Tištěná popiska na zadní straně fotografie.) Přestože BM neuvádí, o který ze dvou na pohlednici zobrazených vrcholů se jedná, je pravděpodobné, že vystoupal právě na Ostrvu, na kterou lze z Popradského sedla dojít za hodinu, zatímco na Kôprovský štít vede cesta delší a mnohem náročnější, ke zdolání Satana by musel použít horolezeckou výbavu (Ostrva a Kôprovský jsou v současné době užívanějšími názvy zmiňovaných vrcholů).

³² Cesta na Slovensko – viz poznámku 28 v dopise č. 5.

[High Tatras] 21/7 1920

A hearty hello. Mařka³⁰ left today with the company. It is splendidly beautiful here. Many acquaintances from Prague. I was on that hill yesterday.³¹ Today we are departing the mountains for the villages. I have some songs.³²

Bohouř

³⁰ Marie Martinů, BM's sister, who departed with him on the trip to Slovakia in late June.

³¹ The postcard with a black-and-white photograph on its recto paradoxically depicts the High Tatras in the winter: "*Poprad Lake from Ostrva. Satan and Kôprovský in the background.*" (Printed description on the verso of the photograph.) Seeing that BM does not state which of the two pictured mountains he visited, it is probable that he climbed Ostrva, which is an hour's walk from Poprad Lake, whereas Mt Kôprovský is a much longer and arduous journey and Satan would require climbing gear to surmount (Ostrva and Kôprovský are the preferred names of the mountains in question at present).

³² Trip to Slovakia – see the footnote 28 in letter No. 5.

[Praha, Královské Vinohrady³³ 1921 nebo 1922³⁴]

Bydlím zase u Otty. Loňskou adresu Vinohrady Žiž-
kova 10.³⁵ Dneska už hraji na Žofíně.³⁶ Zdravím
Bohouš.

³³ Lokace podle poštovního razítka, datace nečitelná.

³⁴ Datace rekonstruována z kontextu.

³⁵ Na uvedené adrese (dnes Italská ulice) bydlel BM od 17. 11. 1920 do 4. 11. 1922 (Mihule 2017, s. 89–90). Na základě této informace lze odeslání pohlednice vymezit lety 1921 až 1922.

³⁶ BM má zřejmě na mysli své působení v České filharmonii v letech 1920–1923, kde měl od podzimu 1920 stálé místo u třetího pultu druhých houslí (Mihule 2017, s. 89).

[Prague, Královské Vinohrady³³ 1921 or 1922³⁴]

I am living at Otta's again. Last year's address of Vino-
hrady Žižkova 10.³⁵ I am playing in Žofín today.³⁶ Re-
gards
Bohouš.

³³ Location determined according to the postmark; the date is illegible.

³⁴ Date reconstructed from context.

³⁵ BM lived at the given address (now Italská ulice) from 17 November 1920 to 4 November 1922 (Mihule 2017, pp. 89–90). Based on this information, the postcard's mail date can be placed in the period of 1921–1922.

³⁶ BM is presumably referring to his membership in the Czech Philharmonic in 1920–1923, where he had a permanent post at the third desk of the second violins from autumn 1920 (Mihule 2017, p. 89).

[Luhačovice,³⁷ pravděpodobně červenec 1921³⁸]

Drazí!

Šťastně jsme dojeli a byt nám nabídli již na cestě –
tak buďte bez starostí, budu bydlet pěkně. Poštu –
dojde-li něco mi zašlete na adresu,

M. ___ Lázně Luhačovice Vila Doubravka.

Líbá Vás Mařka³⁹ a Bohouš.

Je zde hodně národa z Palestýny, ale mně to nevadí!

³⁷ Lokace podle poštovního razítka.

³⁸ Datace je z poštovního razítka nečitelná. V Luhačovicích BM pobýval v létě roku 1920 a 1921, s částí orchestru České filharmonie zde hrál na kolonádě populární repertoár (Mihule 2017, s. 88, 97). Protože v létě 1920 adresoval BM svou korespondenci rodině do Poličky do bytu ve spořitelně (CBM, PBM Kr 6), je pravděpodobné, že tato pohlednice je z roku 1921, neboť je adresována již do domku v ulici Na Svěpomoci 182, kam se rodina přestěhovala.

³⁹ Marie Martinů – viz Adresáti s. 463.

[Luhačovice,³⁷ probably July 1921³⁸]

Dear all!

We have happily arrived, and they offered us accommodation while still on the way – so do not worry, I will have pretty lodgings. Post – if any arrives, send it to me to this address,

M. ___ Luhačovice Spa Villa Doubravka.

Kisses from Mařka³⁹ and Bohouš.

There are a lot of people from Palestine here, but I don't mind!

³⁷ Location determined according to the postmark.

³⁸ The dating on the postmark is illegible. BM visited Luhačovice in the summers of 1920 and 1921, he played promenade concerts at the spa with a part of the Czech Philharmonic (Mihule 2017, pp. 88, 97). Because in summer 1920, BM addressed his correspondence to the family in Polička to their flat in the house of the savings society (CBM, PBM Kr 6), it is probable that this postcard is from 1921, as it is already addressed to the house at Na Svěpomoci 182, where the family moved to.

³⁹ Marie Martinů – see Addressees p. 463.

[Janov]⁴⁰ 6/7 1923.

Zdravím Vás z cesty,⁴¹ Byli jsme v Janově a teď se koupem celý dny v moři. Je zde tak krásně že Vám to ani nemohu vypsát.

Zdravím Bohouš

Srdečně Vás všecky zdraví

Váš Stáňa

⁴⁰ Lokace podle poštovního razítka.

⁴¹ V červenci roku 1923 se BM společně se svým přítelem houslistou Stanislavem Novákem vydali na dovolenou do Itálie (Mihule 2017, s. 109; CBM, PBM Kr 11), která byla pravděpodobně rozšířena o výlet do Nice (CBM, PBM Kr 9).

[Genoa]⁴⁰ 6/7 1923.

Greetings from the road,⁴¹ we were in Genoa and now we bathe all day in the sea. It is so beautiful here that defies description.

Regards Bohouš

Cordial greetings to you all

Your Stáňa

⁴⁰ Location determined according to the postmark.

⁴¹ In July 1923 BM and his friend the violinist Stanislav Novák set off on a holiday trip to Italy (Mihule 2017, p. 109; CBM, PBM Kr 11), which probably included an outing to Nice (CBM, PBM Kr 9).

[pravděpodobně Nice, červenec 1923]

Pozdrav z Rivier⁴² od Bohouše.

⁴² V červenci roku 1923 se BM společně se svým přítelem houslistou Stanislavem Novákem vydali na dovolenou do Itálie (Mihule 2017, s. 109). Odtud rodině do Poličky posílá pohlednice (CBM, PBM Kr 10, 11), z nichž lze vysledovat téměř totožný rukopis, strukturování adresy a inkoust, který použil na této nedatované pohlednici z Nice. Je tedy velmi pravděpodobné, že ačkoliv výlet do nedaleké Nice literatura nezmiňuje, BM neodolal pokušení a toto proslulé místo navštívil. Zda se na výlet do Francie vydal BM společně s Novákem, na obou dalších pohlednicích je totiž připojen jeho podpis, nebo sám, již z textu není zjevné.

[probably Nice, July 1923]

Greetings from the Riviera⁴² from Bohouš.

⁴² In July 1923 BM and his friend the violinist Stanislav Novák set off on a holiday trip to Italy (Mihule 2017, p. 109). From there he sent postcards to his family in Polička (CBM, PBM Kr 10, 11) that evince an almost identical handwriting style, structure of address, and ink as that used on this undated postcard from Nice. It is thus highly probable that although the literature makes no mention of an outing to the nearby Nice, BM could not resist the temptation to visit the famous city. The text gives no indication whether BM was accompanied on his outing to France by Novák, whose signature is included on the subsequent two postcards.

11 [Kr 11]

[Genova, červenec 1923]⁴³

Srdečně zdravím. Pomalu se navracíme domů⁴⁴
Bohouš.

⁴³ Janov, lokace doplněna podle poštovního razítka. Datace rekonstruována z kontextu.

⁴⁴ Dovolená v Itálii 1923 – viz poznámku 42 v dopise č. 10.

11 [Kr 11]

[Genoa, July 1923]⁴³

A hearty hello. We are slowly heading back home⁴⁴
Bohouš.

⁴³ Genoa; location determined according to the postmark. The date is reconstructed from context.

⁴⁴ Holiday in Italy, 1923 – see the footnote 42 in letter No. 10.

Paris 28/12 1923.

Srdečně Vás zdravím a přeji nejlepší v Novém roce⁴⁵
Váš
Bohouš.

⁴⁵ Od října 1923 pobýval BM v Paříži. Zpočátku to bylo díky krátkodobému tříměsíčnímu stipendiu Ministerstva školství a národní osvěty, které mu umožňovalo studovat kompozici u ALBERTA ROUSSELA (1869–1937), francouzského hudebního skladatele a pedagoga (Mihule 2017, s. 113).

Paris 28/12 1923.

Hearty greetings to you all and wishing you all the best
in the New Year⁴⁵

Your

Bohouš.

⁴⁵ BM arrived in Paris in October 1923. This was initially thanks to a short three-month scholarship of the Ministry of Education and National Enlightenment, which allowed him to study composition under ALBERT ROUSSEL (1869–1937), a French composer and teacher (Mihule 2017, p. 113).

[Paříž, začátek května 1925]⁴⁶

Drazí!

Píšu Vám jen málo, mám mnoho práce.⁴⁷ Přijedu do Prahy myslím asi 12. t. m.⁴⁸ a budu Vám hned psáti, kde se sejdeme. Nevím jaký budu mít program ještě abych Vám přijít naproti.⁴⁹ Pište mi potom na ~~Na~~ Stánu⁵⁰ (ale ~~jen~~ hlavně jeho adresu aby to domovník nevrátil že tam nebydlím. Všechny novinky Vám řeknu v Praze. Příkládám program měl jsem velký úspěch s písněmi.⁵¹ Jinak je zde stále ještě

⁴⁶ Datace i lokace rekonstruovány z kontextu dopisu. Tento dopis rodině do Poličky je jediný dnes známý, který se dochoval z mezidobí let 1923 a 1927.

⁴⁷ Od února 1925 BM pracuje na *Smyčcovém kvartetu* č. 2, H 150 (dopis BM Stanislavu Novákovi ze dne 7. 2. 1925, vlastník CBM; kopie v IBM, NovS 1925-02-07).

⁴⁸ Mezinárodní porota v Curychu vybrala orchestrální skladbu BM *Half-Time*, H 142, pro hudební festival pořádaný International Society for Contemporary Music (ISCM) v Praze ve dnech 15.–19. 5. 1925 (Šafránek 1961, s. 124). BM návštěvu tohoto festivalu dlouhodobě plánoval (dopis BM Stanislavu Novákovi ze dne 5. 2. 1925, vlastník CBM; kopie v IBM NovS 1925-02-05), neboť spatřoval určitou satisfakci v uvedení právě této skladby na tak prestižním festivalu, ačkoli se tato kompozice při své premiéře v Praze 7. 12. 1924 nedočkala příznivé reakce domácích kritiků (Kuna 1970, s. 246).

⁴⁹ *Half-Time*, H 142, zazněl na festivalovém koncertě 17. 5. 1925 (Halbreich 2007, s. 254) a o den dříve, 16. 5. 1925, měl v Národním divadle v Praze derniéru balet BM *Istar*, H 130 (oficiální webové stránky archivu Národního divadla, [cit. 22. 5. 2018], <http://archiv.narodni-divadlo.cz/default.aspx?jz=cs&dk=Inscenace.aspx&sz=187&ic=2552&pn=256affcc-f104-1000-85ff-c11223344aaa>).

⁵⁰ Stanislav Novák bydlel na adrese Z. Wintra 19, Praha-Bubeneč (CBM, PBM Kr 81).

⁵¹ V pařížském sále Gaveau zazněly 2. 5. 1925 na 478. koncertě Société Nationale de Musique dvě písně BM v podání francouzské pěvkyně JANE BATHORI (1877–1970), a to *Leden* z cyklu *Měsíce*, H 135, a *Nejkrásnější smrt* z cyklu *Tři písně*, H 115 (Šafránek 1961, s. 111).

[Paris, early May 1925]⁴⁶

Dear all!

I am writing only in brief, I have much work.⁴⁷ I will be in Prague I think on 12 instant,⁴⁸ and I will immediately inform you where to meet. I do not yet know what programme I will have to pick you up.⁴⁹ Write to me to ~~Fr~~ Stáňa⁵⁰ (but ~~only~~ mainly his address so the caretaker doesn't send it back that I don't live there. I will tell you all the news in Prague. I am attaching a programme I had great success with the songs.⁵¹ Otherwise it is still

⁴⁶ Location and date reconstructed from context. This letter to his family in Polička is the only one currently known to have survived from the period of 1923–1927.

⁴⁷ In February 1925 BM started working on *String Quartet No. 2*, H 150 (Letter from BM to Stanislav Novák from 7 February 1925, property of CBM; copy at IBM, NovS 1925-02-07).

⁴⁸ The international jury in Zurich chose BM's orchestral composition *Half-Time*, H 142, for the music festival organised by the International Society for Contemporary Music (ISCM) in Prague on 15–19 May 1925 (Šafránek 1961, p. 124). BM had planned his visit for a long time (Letter from BM to Stanislav Novák from 5 February 1925, property of CBM; copy at IBM NovS 1925-02-05) as the performance of this composition, which had been unfavourably received at its premiere in Prague on 7 December 1924, at a festival of such prestige provided BM with certain satisfaction (Kuna 1970, p. 246).

⁴⁹ *Half-Time*, H 142, was played at the festival concert on 17 May 1925 (Halbreich 2007, p. 254), while the day before, 16 May 1925, saw the last performance of BM's ballet *Istar*, H 130, at the National Theatre in Prague (from the official website of the National Theatre archives, [accessed 22 May 2018], <http://archiv.narodni-divadlo.cz/default.aspx?jz=cs&dk=Inscenace.aspx&sz=187&ic=2552&pn=256affcc-f104-1000-85ff-c11223344aaa>).

⁵⁰ Stanislav Novák lived at Z. Wintra 19, Prague-Bubeneč (CBM, PBM Kr 81).

⁵¹ Gaveau Hall in Paris held the 478th concert of the Société Nationale de Musique on 2 May 1925, which included two songs by BM performed by the French singer JANE BATHORI (1877–1970), namely *January* from the cycle *Months*, H 135, and *The Loveliest Death* from the cycle *Three Songs*, H 115 (Šafránek 1961, p. 111).